

СУДОВИЙ ЗБІР: ПОРЯДОК ОБЧИСЛЕННЯ ТА КОМПЕНСАЦІЇ

У статті проаналізовано поняття та види судового збору, його розмір, порядок сплати та компенсації в адміністративному судочинстві. Зосереджено увагу на видах судових рішень щодо виконання рішення суду в частині розподілу судових витрат, а також питання стягнення 90% судового збору з відповідача – суб'єкта владних повноважень у разі задоволення позову майнового характеру. Досліджено вимоги до виконавчого листа суду та надано пропозиції щодо змін у законодавстві.

Ключові слова: судовий збір, адміністративне судочинство, розподіл судових витрат, виконавчий лист, суб'єкт владних повноважень, орган казначейської служби.

Бояринцева Марина Анатоліївна

кандидат юридичних наук, суддя окружний адміністративний суд міста Києва

Як встановлено Кодексом адміністративного судочинства України (далі – КАС України), до видів судових витрат належать судовий збір і витрати, пов'язані з розглядом справи. Установлення видів судових витрат, їх розподіл та визначення судом їх розміру регулюються главою 7 Кодексу. Проте в судовій практиці виникають розбіжності при застосуванні норм КАС України щодо порядку обчислення судових витрат та їх компенсації.

Розглянемо питання щодо сплати та компенсації судового збору.

Відповідно до Закону України від 8 липня 2011 р № 3674-VI «Про судовий збір» (далі – Закон № 3674) судовий збір – це збір, що справляється на всій території України за подання заяв, скарг до суду, за видачу судами документів, а також у разі ухвалення окремих судових рішень, передбачених цим Законом. Судовий збір включається до складу судових витрат.

Згідно зі статтею 4 Закону № 3674 судовий збір справляється у відповідному розмірі від мінімальної заробітної плати в місячному розмірі, установленій Законом на 1 січня календарного року, в якому відповідна заява або скарга подається до суду, – у відсотковому співвідношенні до ціни позову та у фіксованому розмірі.

За подання до адміністративного суду адміністративного позову майнового характеру встановлено розмір судового збору – 2% від розміру майнових вимог, але не менше 1,5 розміру мінімальної заробітної плати та не більше 4 розмірів мінімальної заробітної плати; за подання адміністративного позову немайнового характеру – 0,06 розміру мінімальної заробітної плати. При цьому під час подання адміністративного позову майнового характеру сплачується 10% від розміру ставки судового збору. Решта суми судового збору стягується з позивача або відповідача пропорційно до задоволеної чи відхиленої частини вимоги.

Таким чином, при зверненні особи до адміністративного суду з майновим позовом позивач має сплатити 10% від розміру ставки судового збору, яка повертається позивачу в разі задоволення позову в повному обсязі за рахунок відповідача – суб'єкта владних повноважень. Якщо відповідачем є фізична чи юридична особа, судові витрати, здійснені позивачем, з відповідача не стягуються (ст. 94 КАС України).

Частиною 1 статті 98 КАС України встановлено, що суд вирішує питання щодо судових витрат у постанові суду або ухвалою.

Таким чином, розподіл судових витрат здійснюється судом під час ухвалення відповідного судового рішення шляхом відображення його в резолютивній частині такого рішення.

Згідно із Законом України від 5 червня 2012 р. № 4901-VI «Про гарантії держави щодо виконання судових рішень» (далі – Закон № 4901) виконання рішень суду про стягнення

коштів, боржником за якими є державний орган, здійснюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, у межах відповідних бюджетних призначень шляхом списання коштів із рахунків такого державного органу, а в разі відсутності в зазначеного державного органу відповідних призначень – за рахунок коштів, передбачених за бюджетною програмою для забезпечення виконання рішень суду.

Стягувач за рішенням суду про стягнення коштів з державного органу звертається до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, у строки, встановлені Законом України «Про виконавче провадження», із заявою про виконання рішення суду.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 3 серпня 2011 р. № 845 «Про затвердження Порядку виконання рішень про стягнення коштів державного та місцевих бюджетів або боржників» (далі – Постанова КМУ № 845) орган Казначейства повертає виконавчий документ стягувачеві в разі, якщо його видано або оформлено з порушенням установлених вимог.

Згідно з формою виконавчого листа, встановленою наказом Державної судової адміністрації України від 17 грудня 2013 р. № 174 «Про затвердження Інструкції з діловодства в адміністративних судах», у такому листі зазначається резолютивна частина судового рішення.

Виходячи з системного аналізу наведених норм права рішення про стягнення коштів державного та місцевих бюджетів або боржників виконуються на підставі виконавчих документів виключно органами Казначейства в порядку черговості надходження таких документів – у межах відповідних бюджетних призначень, наданих бюджетних асигнувань (залишків коштів на рахунках підприємств, установ, організацій).

Таким чином, при ухваленні рішення про розподіл судових витрат, а саме стягненні судового збору (у разі майнового позову – 10%) на користь позивача – фізичної чи юридичної особи, суд має зазначити в резолютивній частині рішення (а в подальшому – у виконавчому листі) боржника – відповідного суб'єкта владних повноважень (відповідача у справі) та вказати, за рахунок якого бюджету має здійснюватися стягнення – державного чи місцевого.

З приводу визначення виду виконання рішення суду в цій частині – «зобов'язати» або «стягнути» – суд має керуватися принципами рівності всіх учасників адміністративного процесу перед законом і судом та обов'язковості судових рішень, які встановлено ст. 7 КАС України, та повноваженням суду прийняти рішення про стягнення з відповідача коштів (ст. 162 КАС України), оскільки суб'єкти владних повноважень самостійно формують склад своїх видатків на наступний рік.

Щодо питання стягнення 90% судового збору з відповідача – суб'єкта владних повноважень – у разі задоволення адміністративного позову

майнового характеру слід виходити з такого: як встановлено Законом № 3674, під час подання адміністративного позову майнового характеру сплачується 10% від розміру ставки судового збору. Решта суми судового збору стягується з позивача або відповідача пропорційно до задоволеної чи відхиленої частини вимоги.

Виходячи з принципу дії нормативно-правового акта в часі, норми КАС України щодо розподілу судових витрат підлягають застосуванню з урахуванням положень Закону України «Про судовий збір».

Таким чином, суд має право на ухвалення рішення в разі задоволення майнового позову фізичної чи юридичної особи шляхом визначення процедури стягнення з відповідача – суб'єкта владних повноважень – на користь адміністративного суду, який ухвалив рішення, на спеціальний рахунок, відкритий в органах Державного казначейства України для сплати судового збору, 90% від суми судового збору.

Зазначений висновок також узгоджується з п. 2 наказу Міністерства фінансів України від 29 січня 2013 р. № 43 «Про затвердження порядку казначейського обслуговування доходів та інших надходжень державного бюджету», яким визначено, що органи Казначейства відкривають бюджетні рахунки для зарахування надходжень у національній валюті в головних управліннях Казначейства в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі (далі – Головні управління Казначейства) та Державній казначейській службі України (далі – Казначейство

України) для зарахування до державного бюджету доходів та інших надходжень (далі – платежі); здійснюють безспірне списання коштів державного бюджету на підставі виконавчого документа в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України тощо.

Органи Казначейства при обслуговуванні доходів та інших надходжень державного бюджету здійснюють операції: за платежами, які відповідно до Бюджетного кодексу України та закону про Державний бюджет України є доходами спеціального фонду державного бюджету; за платежами, які відповідно до Бюджетного кодексу України та закону про Державний бюджет України розподіляються між загальним і спеціальним фондами державного бюджету; за платежами, які відповідно до Бюджетного кодексу України та закону про Державний бюджет України розподіляються між державним та місцевими бюджетами; за іншими коштами, які тимчасово віднесені на доходи державного бюджету та підлягають розподілу відповідними уповноваженими органами згідно з вимогами нормативно-правових актів; за платежами, які належать до власних надходжень бюджетних установ, що утримуються за рахунок коштів державного бюджету тощо.

Крім того, відповідно до принципів цивільного законодавства юридичні особи публічного права, які в такому разі є суб'єктами владних повноважень – відповідачами в адміністративних справах, наділені статусом юридичної особи, а отже цивільною правосуб'єктністю, що

покладає на них обов'язок нести відповідальність у вигляді сплати судового збору в разі встановлення судом порушення права позивача – особи приватного права.

Згідно зі статтею 258 КАС України встановлено, що за кожним судовим рішенням, яке набрало законної сили або яке належить виконати негайно, за заявою осіб, на користь яких воно ухвалено, чи прокурора, який здійснював у цій справі представництво інтересів громадянина або держави в суді, видається один виконавчий лист.

Отже, порядок видання виконавчого листа про стягнення 90% від суми судового збору (у разі подання адміністративного позову майнового характеру та задоволення позову) або 10% від суми судового збору (у разі подання адміністративного позову майнового характеру та відмови в задоволенні позову) та 100% суми судового збору в разі надання відстрочки сплати судового збору (у разі подання позову немайнового характеру) та при ухваленні рішення про відмову в задоволенні позову потребує внесення змін до КАС України, оскільки суд не є стороною у справі.

Частиною 1 статті 259 КАС України встановлено, що виконавчий лист має відповідати вимогам до виконавчого документа, установленим Законом України «Про виконавче провадження». А положення Закону України «Про виконавче провадження» встановлюють обов'язковість зазначення у виконавчому листі не лише боржника, а й стягувача.

Відповідно, якщо суд дійсно повинен стягувати решту 90% від

судового збору, постає питання щодо визначення суб'єкта, який повинен бути стягувачем (орган казначейської служби, податковий орган, суд тощо), а відтак і особи, яка може звернутись до суду із заявою про видачу їй виконавчого листа в порядку, встановленому ст. 258 КАС України.

На це питання відповідь надає Закон України від 21 квітня 1999 р. № 606-XIV «Про виконавче провадження». Так, згідно зі статтею 17 примусове виконання рішень здійснюється державною виконавчою службою на підставі виконавчих документів, визначених цим Законом. Відповідно до цього Закону підлягають виконанню державною виконавчою службою зокрема такі виконавчі документи: ухвали, постанови судів в адміністративних справах у випадках, передбачених законом.

Ураховуючи, що виконавчий лист підлягає видачі тільки за заявою стягувача, з урахуванням відсутності законодавчого врегулювання, вважаємо за необхідне направляти до органів державної виконавчої служби постанови та ухвали адміністративного суду, які набрали законної сили, у резолютивній частині яких зазначено про стягнення судового збору на користь суду, для примусового виконання. При цьому таке рішення має містити в резолютивній частині висновок суду про його направлення до органів державної виконавчої служби для виконання в частині стягнення судового збору на користь суду. Рі-

шення має бути скріплено гербовою печаткою суду та підписом судді – голови у справі – або підписами колегиї суддів у разі прийняття рішення цією колегією.

Список використаних джерел:

1. Кодекс адміністративного судочинства України // Офіційний вісник України. – 2005. – № 32. – Ст. 1918.
2. Про судовий збір: Закон України від 8 липня 2011 р. № 3674-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 14. – Ст. 87.
3. Про гарантії держави щодо виконання судових рішень: Закон України від 5 червня 2012 р. № 4901-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 17. – Ст. 158.
4. Про виконавче провадження: Закон України від 21 квітня 1999 р. № 606-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 24. – Ст. 207.
5. Про затвердження Порядку виконання рішень про стягнення коштів державного та місцевих бюджетів або боржників: Постанова Кабінету Міністрів України від 3 серпня 2011 р. № 845 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 61. – Ст. 2431.
6. Про затвердження Інструкції з діловодства в адміністративних судах: Наказ Державної судової адміністрації України від 17 грудня 2013 р. № 174 // Юридичний вісник України. – 2014. – № 4.
7. Про затвердження порядку казначейського обслуговування доходів та інших надходжень державного бюджету: Наказ Міністерства фінансів України від 29 січня 2013 р. № 43 // Офіційний вісник України. – 2013. – № 17. – Ст. 592.

Бояринцева М. А. Судебний збор: порядок исчисления и компенсации.

В статтє проанализированы понятие и виды судебного сбора, его размер, порядок оплаты и компенсации в административном судопроизводстве. Акцентировано

внимание на видах судебных решений по исполнению решений суда в части распределения судебных расходов, а также вопрос взыскания 90% судебного сбора с ответчика – субъекта властных полномочий – в случае удовлетворения иска имущественного характера. Исследованы требования к исполнительному листу суда и сделаны предложения по внесению изменений в законодательство.

Ключевые слова: судебный сбор, административное судопроизводство, распределение судебных расходов, исполнительный лист, субъект властных полномочий, орган казначейской службы.

Boyarintseva M. A. Court fee: calculation and compensation procedure.

In the article we have analyzed the concept and types of court fee, its amount, payment and compensation procedure in administrative legal proceeding. We have put emphasize on the types of court resolutions referred to the execution of the court resolutions connected with court expenses distribution as well as the issue of charging 90% of legal fee from the defendant, the subject of power authorities in case of satisfaction of a property suit. We have investigated the requirements to the order of enforcement issued by court and introduced some suggestions on amendments to the legislation.

Key words: court fee, administrative legal proceeding, distribution of court expenses, order of enforcement, subject of power authorities, treasurer's office.

Стаття надійшла до редакції 14.09.2014